

OPORTUNITATEA ȘI IMPORTANȚA TEORETICO-PRACTICĂ A ASIGURĂRII CALITĂȚII ONVĂȚĂMONTULUI

Valentin CRUDU,
viceministru al educației și tineretului
al Republicii Moldova;
Dumitru PATRAȘCU,
dr. habilitat on pedagogie, profesor universitar,
șef Direcție Management Public, AAP;
Nicolae PĂDUREȚ,
masterand, AAP

Conștientizăm sau nu, dar noi trăim deja on secolul XXI. Una din

SUMMARY

This article outlines the problem of the opportunity of quality education, being treated in the logic of “quality of education - quality of man - quality of life”. There are revealed the dimensions of educational quality, its ensuring as planning and potential. They are treated from the point of view of qualitology, by levels. There are distinguished three approaches (pedagogical, quality management, multidisciplinary theory). There are made attempts to bring up the problem of developing the educational quality concept in pre-university institutions. There are proposed actions for ensuring the quality of education in Republic of Moldova and there are specified problems needed to be resolved.

Cuvinte cheie: calitate, onvățământ, calitatea onvățământului, *qualitologie*, managementului calității, *autoanaliza*, *autoevaluarea*, *autoactualizarea*, *automanagement*, instituțiile de onvățământ preuniversitar, *curriculum* educațional.

particularitățile lui, on opinia noastră, va consta on ridicarea rolului calității: calității mărfurilor și serviciilor, calității tehnologiilor, calității vieții. Pentru a corespunde acestor standarde și cerințe ale epocii, omului contemporan are nevoie de cunoștințe de un spectru larg care ar cuprinde diverse domenii de activitate, el trebuie să poată asimila noi procedee și tipuri de activități. On viitorul apropiat va fi nevoie de un om gonditor, creativ, făuritor, pragmatic și umanist.

Pe de o parte, calitatea omului nu poate să nu satisfacă realizărilor performante ale științei, tehnicii, tehnologiei,

culturii, care au devenit deja realitate. Pe de altă parte, necesitatea asimilării, onmulțirii, păstrării acestor realizări onaintează tot mai multe cerințe față de calitatea omului onșiși. Și aici, pe prim plan se evidențiază activitatea umană tradițional consideră că asigură și este auxiliară. Acest domeniu este onvățământul.

Onvățământul on procesele culturale, sociale, economice contemporane deja joacă un rol cheie, ba chiar un rol hotărotor. On mediul onvățământului se formează omul, care va putea răspunde la noile oportunități ale pământenilor,

posibil, va crea un sistem nou de valori.

Noțiunea “calitatea vieții”, “calitatea omului”, “calitatea învățământului” se află într-o strânsă legătură. Această legătură se înscrie ca: “calitatea învățământului - calitatea omului – calitatea vieții”. Expresia “cum învățăm, așa și trăim” pare ceva superficial și primitiv, însă, în esență, aceasta afirmație este corectă și profundă. De anume așa au loc acestea, în ce constă legătura uneia cu alta? La această întrebare noi răspundem în orice oră, în fiecare zi, întotdeauna, ciocnindu-ne cu incompetență și iresponsabilitate, lipsă de cultură, mediocritate în instituții statale, policlinici, transport, - peste tot, unde activăm, odihnim, avem de rezolvat probleme.

În așa situație misiunea școlii este de a aprinde în fiecare om, care se maturizează, făcând creativități, ai da impuls autodezvoltării, ai deschide multitudinea alegerii, să descopere predispozițiile și aptitudinile fiecăruia.

În interrelația învățământului cu alte domenii ale activității umane se evidențiază raportul “calitatea social-sistemică internă” și “calitatea social-sistemică externă”. Prima dimensiune a calității învățământului exprimă “manageria/bucătăria” calității, a doua – este ceea “ce se servește la masă”. Cu alte cuvinte, pe profesori, administratori și metodiști cel mai mult îi interesează calitatea curricula, tehnologiile educaționale, iar pe societate – starea școlii ca institut socializat, instruirea, nivelul de pregătire și formare al adolescenților etc.

Calitate învățământului este o

noțiune relativă de aceea fiecare, din cei care o folosesc, pun în conținutul ei un sens al său. Acest sens este determinat de necesitățile, așteptările, cerințele față de școală, de consumatori, cercul lor fiind destul de mare: participanții procesului de învățământ – cadrele didactice, elevii și părinții lor; instituțiile de învățământ; patronii, grupele profesionale, societatea în ansamblu, organele de stat și structurile lui ș. a. Astfel putem vorbi și despre măsurarea calității învățământului, în conformitate cu acea multitudine a consumatorilor de servicii educaționale.

Calitatea învățământului la orice nivel, calitatea oricărui obiect pedagogic sau proces (curricula) poate fi potențială sau reală. Altfel spus, prin planificare, proiectare se poate asigura calitatea înaltă, dar care pe parcurs nu se va putea asigura. Poate fi și altă situație. În acest spațiu, analizând calitatea învățământului, se vorbește despre plenitatea realizării potențialului sau despre limitele, condițiile inițiale, care sau manifestat în rezultate. Ca potențial calitatea învățământului se poate considera atunci când vorbim despre absolvenții școlii primare, gimnaziului, liceului; școlii profesionale; instituției de învățământ superior.

Calitatea învățământului mai poate fi abordată conform principiului determinismului cunoscut în calitate (știința despre calitate). Acest principiu presupune unitatea calității procesului (activității) și a calității rezultatului. Adică, dacă procesul este bine organizat și realizat, atunci cu o anumită doză de probabilitate se poate miza pe un rezultat bun.

Calitatea învățământului poate fi și

trebuie examinată la diferite niveluri. De exemplu:

- calitatea onsușirii materiei de studiu la lecție – calitatea onsușirii temei – calitatea onsușirii disciplinei on ansamblu;

- calitatea onvățământului la nivelul elevului – calitatea onvățământului la nivelul clasei – calitatea onvățământului la nivelul școlii – calitatea onvățământului la nivelul raionului – calitatea onvățământului la nivelul național (pe țară) – calitatea onvățământului la nivel internațional etc.

Analiza literaturii de specialitate ne indică că cercetătorii abordează diferit calitatea onvățământului, mai frecvent recurgând la trei abordări de interpretare conceptuală. Prima abordare se orientează la performanțele și realizările pedagogiei. On cadrul pedagogiei calitatea se tratează de pe poziții tradiționale, astfel rămonând on afara compului vizional multe aspecte ale calității. Această abordare nu are perspectivă. Calitatea onvățământului este o noțiune complexă, multidimensională, care necesită utilizarea aparatului și a realizărilor unui complex de științe.

A doua abordare de asemenea absolutizează rolul unei direcții al cunoașterii științifice. Dar, on opoziție cu prima abordare, se absolutizează teoria managementului calității, apărută on domeniul industrial. Reprezentanții acestei abordări propun pentru sistemul de onvățământ forme și metode de management al calității on baza concepției Managementului total al calității (Total Quality Management, TQM) și standardele internaționale ale calității

ISO seria 9000 : 2000. Aici menționăm, că formele și metodele propuse nu pot fi aplicate totalmente on condițiile onvățământului fără a le adapta.

A treia abordare presupune folosirea aparatului și realizărilor unui complex de științe pentru tratarea calității onvățământului, selectarea formelor și metodelor de evaluare și manageriale. Ca rezultat ale formării unei teorii multidisciplinare cu o structură teoretică așezată pe mai multe straturi, unde stratul superior este prezentat de teoriile și ideile general-științifice (filozofie, teoria sistemelor), stratul intermediar ol constituie teoriile și ideile științelor pedagogice, psihologice, qualimetrice, manageriale, stratul de jos se formează de teoriile speciale, ca cele didactice, axiologice, managementului educațional etc.

On opinia noastră, pentru elaborarea concepției calității onvățământului este rațional de acceptat abordarea a treia, incluzond on ea primele abordări enunțate. De aceea, la aplicarea metodicilor de evaluare, algoritmilor managementului calității onvățământului se folosesc principiile generale ale filozofiei, ceia ce le dau un caracter sistemic și se articulează la particularitățile procesului de onvățământ. De rond cu acestea se aplică realizările psihologiei, teoriei managementului, qualitologiei (teoria calității + teoria managementului calității + teoria evaluării calității sau qualimetria).

O ontrebare deosebită on realizarea concepției managementului calității on școală este coraportul automanagementul - managementul (rigid, de program și pe obiective) extern. Aici putem spune, că aplicarea managementul calității

onvățământului după tipul managementul calității din industrie, conveierul de producere din fabrică este dăunător, periculos și lipsit de perspectivă on instituția de onvățământ.

Participanții procesului de onvățământ sunt cu drepturi egale, subiecții activi cu valori, convingeri, voință și particularități individuale. De aceea un rol deosebit pentru ei ol are autoanaliza, autoevaluarea, autoactualizarea, automanagementul, care trebuie să-și găsească reflecție on proiectarea sistemului calității onvățământului on școlii. Subiecți ai managementului calității pot fi nu numai cadrele didactice și elevii, dar și școala ca sistem social on ansamblu.

Pornind de la aceste sugestii, on continuare, vom aborda ideea calității onvățământului ca idee fundamentală a dezvoltării onvățământului preuniversitar contemporan. Pentru onceptut trebuie de menționat că, pentru școală ultimele decenii este o perioadă a căutărilor ideii conceptuale noi și a căilor de dezvoltare a ei. La momentul oportun teoria și practica pedagogică a elaborat și implementat curricula educaționale, diferențierea și diversificarea instruirii, integrarea conținutului onvățământului la nivel de discipline de studii, s-a umanizat viața școlară etc. Onsă, timpul ne arată că nici una din ideile enunțate, cot și alte idei și concepții nu pot fi tratate ca atotcuprinzătoare, deoarece ele sunt orientate numai spre perfecționarea, modernizarea unor componente ale sistemului de onvățământ on mod separat.

Căutările ideilor-cheie de dezvoltare a școlii contemporane permanent sunt on vizorul științei și practicii pedagogico-

manageriale. Onsă, la moment se poate menționa că tot mai mulți specialiști din domeniul educațional susțin ideea calității onvățământului, acceptond-o ca idee conducătoare, supremă, dominantă. Rolul conducător și suprem al ideii calității onvățământului, on opinia noastră, determină următoarele:

1. Onvățământul, on ansamblu, tot mai mult interacționează cu economia, cultura și alte domenii ale vieții sociale. On acest sistem complex de interacțiuni onvățământul are un rol important și este cel mai frecvent factor, considerat rezervă a dezvoltării și prosperării umanității. Componenta generală a sistemelor care interacționează, on cazul dat, este calitatea omului. Școala nu poate să nu reflecte, să nu perceapă tendințele calitative, care apar pretutinden on piața muncii și se evidențiază on țările cu o dezvoltare dinamică.

2. Școala contemporană este diversă și complexă, ea se schimbă permanent, iar procesele de autodezvoltare tot mai mult persistă on ea. Reieșind din acestea apare necesitatea de a găsi criterii universali pentru evaluarea stării școlii. Unul din aceste criterii este criteriul calității, componentele secundare ale căruia (eficiența, optimizarea, funcționalitatea etc.) pe deplin reflectă procesele practicii educaționale, rezultatele ei, activitatea celor care onvață și celor care predau, a școlilor și a structurilor manageriale.

3. Ideea calității este actuală pentru toate, fără abateri, componentele și nivelurile sistemului de onvățământ. Ea este aplicabilă pentru evaluarea subsistemelor de asigurare material-tehnică, de personal, de conținut, de reușită școlară etc. Ea poate indica

aportul subiecților din diferite nivele ierarhice asupra rezultatului general onregistrat on onvățământ.

Prin calitatea onvățământului on mod complex se reflectă următoarele momente:

- capacitatea instituției de onvățământ de a realiza la un anumit nivel funcțiile și obiectivele sale;
- volumul, structura și plenitudinea realizării potențialului și rezervelor de personal, a activității științifico-metodice, a asigurării material-tehnice etc.;
- dinamica proceselor de dezvoltare a instituției de onvățământ, perfecționarea componentelor structurale ale ei ca sistem pedagogic (obiectivele, normativele, criteriile; organizațional, informațional, de conținut, motivațional-stimulativ);
- perceperea pozitivă a instituției de onvățământ de către societate și participanții procesului de onvățământ;
- rolul general al instituției de onvățământ și importanța ei ca institut sociocultural de formare spirituală și de reproducere a resurselor intelectuale;
- legătura instituției de onvățământ cu instituțiile de cultură și alte instituții de onvățământ complementar, profesional etc.;
- realizările instituției de onvățământ, a pedagogilor; a instruiților la diferite concursuri; pregătirea și competitivitatea absolvenților ei;
- dezvoltarea instituției de onvățământ ca sistem social; perfecționarea abordărilor, tehnologiilor și metodicilor de asigurare a calității procesului de onvățământ și a rezultatelor lui.

Faptul că ideea calității onvățământului nu numai că se declară, dar și se realizează activ on practica, se confirmă prin:

- măsurile luate de organele statale de conducere a onvățământului;
- inițierea cercetărilor și apariția publicațiilor la temă;
- pașii reali efectuați de instituțiile de onvățământ pentru implementarea sistemelor calității, aplicarea aparatului și realizărilor qualimetrice pentru evaluarea calității obiectelor și proceselor pedagogice;
- oncadrarea și participarea instituțiilor de onvățământ on auto-evaluarea calității onvățământului conform criteriilor expuse on documentele reglatoare ale procesului de evaluare și acreditare a instituțiilor educaționale.

Lista acțiunilor și măsurilor concrete on realizarea ideilor calității on domeniul onvățământului include:

1. S-a elaborat curricula educaționale pentru onvățământul preuniversitar și parțial a curriculumului onvățământului secundar profesional și a onvățământului superior profesional.
2. Sunt elaborate standardele educaționale pentru onvățământul preuniversitar și s-a pus baza elaborării standardelor profesionale / ocupaționale, a standardelor curriculare universitare etc.;
3. S-a aprobat și se realizează baza normativă și mecanismele atestării, acreditării și licențierii instituțiilor de onvățământ.
4. Sunt constituite Consiliul Curriculumului Național și al Evaluării., Agenția de Evaluare și Examinare
5. Se află on stadiu de lucru teze de doctorat și sunt elaborate teze de

magistru on problema evaluării calității onvățământului.

6. On instituțiile de onvățământ preuniversitar au loc căutării inovative on direcția calității onvățământului.

Aparența simplistă și abordările superficiale ale calității onvățământului provoacă rezultate neondestulătoare on cercetarea și practica onvățământului. Astfel se pot evidenția, cel puțin, patru probleme care necesită soluționare:

1. Funcționarea standardelor educaționale, on opinia specialiștilor, este suficientă numai pentru efectuarea diagnosticării calității onvățământului. De aceea este nevoie de a elabora standarde de o generație nouă, care ar regla toate laturile și componentele onvățământului contemporan și celui de perspectivă.

2. Pedagogia tradițională nu poate soluționa problemele calității onvățământului, deoarece calitatea onvățământului este o problemă interdisciplinară care necesită sinteza teoriilor științelor pedagogice și qualitol-

ogiei, teotiei sistemelor on onvățământ, teoriei managementului educațional etc.

3. Lega onvățământului din Republica Moldova a cerat situația, cond instituțiile de onvățământ s-au pomenit nepregătite pentru realizarea drep-turilor și libertăților on managementul personalului, introducerii activității de cercetare științifică, on finanțarea și asigurarea economică, on organizarea și perfecționarea activității metodice, on elaborarea curricula educaționale la nivel de școală și a managem-ului educațional. Onsă, de aceste funcții poartă răspundere instituțiile educaționale.

4. On societatea contemporană onvățământul, tot mai mult, se concepe ca domeniu de servicii specifice, care contribuie la formarea personalității omului, la reproducerea resurselor intelectuale, la transmiterea valorilor culturale. Dacă onvățământul este un serviciu, atunci și abordările evaluării și asigurării calității lui trebuie să corespundă, ca și cele ce se aplică on practica mondială pentru diferite do-menii de activitate.

BIBLIOGRAFIA

1. Buzărnescu Ș. Practica managerială on onvățământul superior, Editura Univers Enciclopedic, București, 204 p.
2. Cojocar V., Făuraș C., Educația onvățământului, Editura Chișinău, 2006. – 266p.
3. Concepția evaluării rezultatelor școlare on instituțiile de onvățământ preuniversitar din Republica Moldova. Autori: Vl. Păslaru (coordonator), I. Achirii, A. Bolboceanu, A. Răileanu, I. Spinei, Lumina, Chișinău, 2002, 20p.
4. Curriculum de bază, documente onvățământului, 1997, -193p.
5. Lega Republicii Moldova privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de onvățământ, Nr.423-XIV din 04.06.99 / Monitorul Oficial al R.Moldova nr.80-82/382 din 29.07.1999.
6. Lisevici Pentru, Calitatea onvățământului. Cadru conceptual, evaluare și dezvoltare, Editura didactică și pedagogică, R.A., București, 1997, 160 p.

7. Manual de Management al Calității (Echipa de lucru: P. Todos, E. Muraru, V.Vrânceanu ș.a.), Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2005, 54 p.

8. Țăbuleaș, I., Țăbuleaș, I., Țăbuleaș, I. Sistemul de management al calității în organizații. - București: Editura Științifică, 2001. - 359 p.

9. Sistemul de management al calității conform standardului ISO 9000:2000 (conform cu standardul 1 din anul 2001).

10. Țăbuleaș, I. Sistemul de management al calității în organizații. - București: Editura Științifică, 2000. - 239 p.

11. Țăbuleaș, I. Sistemul de management al calității în organizații. - București: Editura Științifică, 2003. - 384 p.

12. Sistemul de management al calității în organizații. - București: Editura Științifică, 2000. - 239 p.

Recenzent: Alexandru Roman, dr. hab., profesor universitar
E-mail: dumitru Patrascu@aap.gov.md
crudu@edu.md